

Väljaandja:	Teede- ja Sideminister
Akti liik:	määrus
Teksti liik:	algtekst-terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	01.06.2002
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	07.07.2005
Avaldamismärge:	RTL 2001, 96, 1327

A-kategooria ja A1-alamkategooria mootorsõiduki juhi ettevalmistamise riiklik õppekava

Vastu võetud 19.07.2001 nr 84

Määrus kehtestatakse «Liiklusseaduse» (RT I 2001, 3, 6) paragrahvi 28 lõike 4 alusel.

§ 1. Määrusega kehtestatakse A-kategooria ja A1-alamkategooria mootorsõiduki juhi ettevalmistamise riiklik õppekava (juurde lisatud).

§ 2. Õppekava on kohustuslik hiljemalt kaks kuud pärast määruse jõustumist koolituskursust alustavale A-kategooria ja A1-alamkategooria mootorsõiduki juhi koolitajale.

¹Euroopa Nõukogu Direktiiv 91/439/EMÜ (EÜT L 237, 24. 08. 1991, lk 0001–0024).

**Majandusminister
teede- ja sideministri ülesannetes Mihkel PÄRNOJA**

Kantsler Margus LEIVO

Teede- ja sideministri 19. juuli 2001. a määruse nr 84
«A-kategooria ja A1-alamkategooria mootorsõiduki juhi
ettevalmistamise riikliku õppekava»
lisa

A-KATEGoorIA JA A1-ALAMKATEGoorIA MOOTORSÕIDUKI JUHIETTEVALMISTAMISE RIIKLIK ÕPPEKAVA

1. EESMÄRK JA NÕUDED

1.1. Riiklik õppekava määrab kohustuslikud õppeained ja nende mahud, vajalikud õppevahendid ning meetodika A-kategooria ja A1-alamkategooria mootorsõiduki juhi (edaspidi *juht*) ettevalmistamiseks. Pärast õppe läbimist peab õpilane tundma liiklusreegleid, oskama jälgida liiklust ja tegema optimaalseid otsuseid, oskama valitseda mootorrattast, näha ja ennetada ohte ning tegutseda riske vältides.

1.2. Riiklik õppekava lähtub juhi teadmiste, oskuste ja käitumise kohta toodud nõuetes teede- ja sideministri 27. veebruari 2001. a määrusest nr 11 «Mootorsõidukijuhi teadmiste, oskuste ja käitumise liiklusalased kvalifikatsiooninõuded» (RTL 2001, 34, 456) ja juhi ettevalmistamise korralduses teede- ja sideministri 20. aprilli 2001. a määrusest nr 42 «Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise eeskiri ja mootorsõidukijuhi juhendaja tunnistuse vorm ning väljaandmise kord» (RTL 2001, 55, 761).

2. VASTUVÕTU TINGIMUSED

2.1. Koolituskursusele võetakse õppima A-kategooria ja A1-alamkategooria mootorsõiduki juhtimisõigust taotlev isik, kes:

- 1) on Eesti kodanik ja kelle alaline elukoht on Eestis või elamisloa alusel Eestis viibiv välismaalane;
- 2) omab kehtivat mootorsõidukijuhi tervisetõendit A-kategooria ja A1-alamkategooria mootorsõiduki juhtimist lubava märkega;
- 3) on juhiloa saamise ajaks:
  - A1-alamkategooria mootorsõiduki juhtimisõiguse taotlemisel vähemalt 16 aastat vana;
  - A-kategooria mootorsõiduki juhtimisõiguse taotlemisel, mille võimsus ei ületa 25 kW või erivõimsus 0,16 kW/kg, vähemalt 18 aastat vana.

2.2. Koolituskursusele võib võtta õppima kuni kuus kuud enne punktis 2.1 toodud tähtaegu.

2.3. Isik peab koolitajale esitama passi ja elukohta tõendava dokumendi, Eestis elamise loa ja punkti 2.1 alapunktis 2 toodud tervisetõendi.

3. ÕPETAMISE JA HINDAMISE KRITEERIUMID

3.1. Juhi ettevalmistamisel peab arvestama, et koolitatakse kõrgema ohu allika valdajat liikluses, kes oma võimaliku väära käitumisega võib põhjustada ohuolukordi, millega kaasnevad kahjulikud tagajärjed. Õppija omandatud hoiakud ja suhtumine kaasliiklejatesse ning keskkonda, tema teadmised ja sõiduvilumus peavad kindlustama turvalisuse nii endale kui teistele liiklejatele. Juhi ettevalmistamine toimub kahel astmel – algastmel ja lõppastmel.

3.2. Juhi ettevalmistamise algaste seisneb tema koolitamises koolitaja juures, mille käigus peab ta saama auto juhtimiseks sellised teadmised, oskused, vilumuse ja oma võimete hindamise oskuse, et ta on võimeline autot iseseisvalt, ohutult, keskkonda säästvalt ja teisi liiklejaid arvestavalt juhtima ning lõppastmes esmase juhiloaga juhina iseseisvalt sõitu edasi harjutama.

3.3. Juhi ettevalmistamise lõppastme eesmärk on süvendada algastmes saadud teadmisi ja oskusi ning iseseisva juhina piisava liiklemise vilumuse saavutamine, mis annab valmiduse lõppastme koolituse läbimiseks koolitaja juures ning juhiloa saamiseks.

3.4. Koolitamise algastmel määrab õpilase edukuse ja edasijõudmise põhimõte, et enne järgmist õppeetappi tuleb kontrollida tema eelnevalt omandatud teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud õppeprotsessi ohutuse tagamiseks ja häireteta kulgemiseks. Vajaduse korral tuleb anda lisakoolitust. Koolitus lõpeb teooria- ja sõidueksamiga.

3.5. Hindamisel rakendatavaid eksamihindeid on kaks: «jah» tähendab eksami sooritamist, «ei» – sooritamata jätmist. Õpetamise käigus (ka vahekontrollil) võib kasutada tavalist hindamissüsteemi.

3.6. Teoreetiliste teadmiste kontrollimisel tuleb erilist rõhku panna õpilase arusaamisele ohtlike liiklusolukordade tekkemehhanismist ja liiklusreeglite tundmisele.

3.7. A-kategooria ja A1-alamkategooria mootorsõiduki (edaspidi *mootorratas*) ehituse tundmise hindamisel on põhiline õpilase oskus määrata sõiduki tehnoseisundi vastavust liiklusohutus- ja keskkonnanõuetele ning oskus võimaluse korral viia kõrvaldada.

3.8. Teooriaeksam peab hõlmama täielikult õppekava sisu. Eksam on sooritatud, kui õigesti on vastatud 90% küsimuste üldarvust.

3.9. Sõiduuskuse hindamisel, eriti enne õppesõidu alustamist liikluses peab õpetaja veenduma õpilase võimes mootorratast laimatult juhtida.

3.10. Enne teeliiklusse lubamist peab õpilane olema edukalt sooritanud vahekontrolli. Vahekontrollil ei ole harjutuste sooritamise aeg piiratud.

3.11. Hindamine sõidueksamil toimub vastavalt teede- ja sideministri 20. aprilli 2001. a määruse nr 41 «Mootorsõidukijuhi eksamineerimise ja juhtimisõiguse andmise eeskiri ning juhiloa vormid» (RTL 2001, 55, 760) nõuetele. Sõidueksami esimene järk loetakse sooritatuks, kui õpilane täidab nõuetekohaselt ja veatult kõik ülaltoodud määruses nimetatud harjutused. Harjutuste sooritamise kestus on kokku 25 minutit. Vea puhul on lubatud maksimaalse kestuse piires iga harjutust korrata üks kord.

4. ÕPPEKAVA STRUKTUUR JA ÕPPE KESTUS

4.1. Mootorratta juhi koolitus toimub esmaõppe korras kaheastmelisena järgmiselt:

1) algaste koolitaja juures;
2) lõppaste, mille käigus esmase juhiloa omanik süvendab oma teadmisi ja sõiduuskust igapäevases liikluses 23 kuu jooksul ja lõppastme viimase aasta jooksul läbib koolitaja juures ohutu liiklemise ja riske vältiva sõiduuskuse süvendamise koolituse.

4.2. Algastme teooriaõpe ja sõiduõpe peavad toimuma kursuse vormis vahelduvalt ja metoodiliselt õiges järjestuses ning hõlmama järgmisi teooriaõppe ja sõiduõppe teemasid, mahuga vähemalt:

Tabel

Jrk nr	Teooriaõpe	Tundide arv	Jrk nr	Sõiduõpe	Sõidukordade arv
1.	Liiklusreeglid ja käitumine liikluses	18			
			2.	Mootorratta käsitlemine	1
3.	Mootorratta tundmine	6			
			4.	Sõit õppeplatsil	6

5.	Liiklusohutus	4			
	Vahekontroll liiklusreeglite ja mootorratta tundmises	1		Vahekontroll mootorratta juhtimise oskuses	1
			6.	Sõit liikluses	8
7.	Liikluspsühholoogia	4			
			8.	Sõit erioludes	2
9.	Liiklusalased lisanõuded ja eeskirjad	4			
	Teooriaeksam	1		Sõidueksam	2
	Teooriaõpet kokku	40		Sõiduõpet kokku	20

4.3. Teooriaõpe ja sõiduõpe toimuvad vastavalt tabelis toodud numeratsiooni järjestusele. Teooriaõppe teemad on nummerdatud paaritute arvudega ja neile vahetult järgnevatel sõiduõppe kordade teemad paarisarvudega.

4.4. Teooriaõppe tunni kestus on 45 min ja sõiduõppe korra kestus 25 min.

4.5. Vajaliku lisakoolituse teemad ja mahud täpsustatakse pärast vahekontrolli.

4.6. Algastme koolitus on ette nähtud läbida mitte vähem kui 6 nädalaga.

4.7. Koolituse lõppastmel peab juht kujundama endas käitumismalli, mis vastaks ohte ennetavale ja riske vältivale kaitslikule sõiduviisile.

4.8. Koolituse lõppastme viimase aasta jooksul koolitaja juures läbiviidavatel kursustel peab õpetaja hindama alguses juhi sõiduoskust liikluses. Sõidu tulemuste ja vestluse põhjal peab õpetaja selgitama juhi juhtimisvõime ja arusaamad liiklusohutusest. Arutelu käigus peab esile tõstma juhi liikluses käitumise need küljed, mis on aluseks kaitslikule sõiduviisile ning juhitakse tema tähelepanu lünkadele teadmistes ja puudustele juhtimisoskuses. Kogutud märkuste põhjal koostab koolitaja läbiviidava kursuse kava järgmise õppetöömahuga:

- 1) teooriaõpe (vähemalt 3 õppetundi);
- 2) sõiduõppe üldine viimistlus (vähemalt 2 sõiduõppe korda);
- 3) sõit pimedal ajal (vähemalt 3 sõiduõppe korda);
- 4) sõit libedal teel (vähemalt 3 sõiduõppe korda).

Lõppastme koolitusel süvendatakse juhi kaitsliku liiklemise ja riske vältiva sõidu oskusi. Peamine eesmärk on anda juhile valmidus ohtlikku olukorda ette aimata (ennustav mõtlemisviis), ohtu vältida ning ootamatult tekkinud olukorras osata õigesti toimida, et liiklusõnnetuse tagajärgi võimalikult vähendada.

5. ERISUSED RIIKLIKU ÕPPEKAVA RAKENDAMISEL

Kui isik omab B-, C- või D-kategooria mootorsõiduki juhtimise õigust ja juhiluba ning taotleb mootorratta juhtimisõigust, peab ta saama ettevalmistuse teooriaõppes vähemalt 10 õppetunni ja sõiduõppes 20 sõidukorra mahus. Selles mahus antavas õppes peavad käesolevast õppekavast olema hõlmatud õppeained, mis käsitlevad erisusi mootorratta juhi ettevalmistamisel võrreldes B-, C- või D-kategooria mootorsõiduki juhi ettevalmistamisega.

6. KOOLITUSKURSUSTE LÕPETAMISE KORD

6.1. Algastme koolituskursus lõpeb teooriaeksamiga ja sõidueksamitega õppeplatsil ning liikluses. Eksamite eduka sooritamise korral annab koolitaja õpilasele mootorsõidukijuhi koolituskursuse tunnistuse.

6.2. Eksamite läbiviimise korra kinnitab koolitaja.

6.3. Lõppastme koolituskursus koolitaja juures lõpeb vastava kirje kandmisega koolituskursuse tunnistusele.

7. NÕUDED KOOLITAJALE, MOOTORSÕIDUKIJUHI ÕPETAJALE JA ÕPPESÕIDUKILE

Koolitaja, mootorsõidukijuhi õpetaja ja õppesõiduk peavad vastama teede- ja sideministri 20. aprilli 2001. a määruse nr 42 «Mootorsõidukijuhi ettevalmistamise eeskiri ja mootorsõidukijuhi juhendaja tunnistuse vorm ning väljaandmise kord» peatükis 3 sätestatud tingimustele.

8. ÕPPEAINETE ÕPPEKAVA: TEOORIAÕPE

8.1. Liiklusreeglid ja käitumine liikluses

Liiklusreeglite õpe peab andma õpilasele:

- 1) liikluseeskirja tundmise ning lugupidava hoiaku kaasliiklejate ja looduskeskkonna suhtes;
- 2) oskuse hinnata liiklusolukorda;
- 3) riskiteadlikkuse;
- 4) objektiivse enesehinnanguvõime.

Vajalikud õppevahendid on liiklusõpik, liikluseeskiri, liiklusmärgid, ristmike, ringliikluse ja teelõikude joonised, reguleerija ja fooride maketid. Jooniseid ja makette võivad asendada slaidid, lüümikud või videofilmid.

8.1.1. Mõisted

8.1.1.1. Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada järgmisi mõisteid, mis on vahetult seotud sõiduki liikumisega:

- 1) anda teed;
- 2) eesõigus;
- 3) peatumine;
- 4) parkimine;
- 5) hädapeatumine;
- 6) manööver;
- 7) möödasõit;
- 8) pööre;
- 9) ümberpõige;
- 10) liiklusõnnetus.

8.1.1.2. Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada ka järgmisi mõisteid, mis ei ole vahetult seotud sõiduki liikumisega:

- 1) sõidukite kategooriad, millesse jaotatakse autod ja mootorrattad juhtimisõiguse seisukohalt;
- 2) sõiduk, mootorsõiduk, auto, mootorratas, haagis, kerghaagis, autorong, ühissõiduk, jalgratas, mopeed;
- 3) esmane ja piiratud juhtimisõigus;
- 4) liikleja, juht, sõitja, jalakäija;
- 5) liikluskorraldusvahend;
- 6) tee, sõidutee, peatee, sõidurada, sõidurida, eraldusriba, kõnnitee, teepeenar, ülekäigurada, jalgrattatee;
- 7) teega külgnev ala;
- 8) asula;
- 9) halb ja piiratud nähtavus, pimed aeg.

8.1.2. Liikluskorraldus

8.1.2.1. Isikud, kes kontrollivad ja korraldavad liiklust

Pärast koolitust peab õpilane teadma ametnikke, kes võivad kontrollida juhte, sõitjaid ja korraldada liiklust ning juhi kohustusi ja õigusi kontrollimisel.

8.1.2.2. Reguleerija märguanded

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada pildi abil reguleerija kõiki märguandeid, nende tähendusi ja lubatud liikumissuundi.

8.1.2.3. Foorid

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada fooritulede kõiki tähendusi ja lubatud liikumissuundi.

8.1.2.4. Liiklusmärgid ja teemärgised

Pärast koolitust peab õpilane tundma ja oskama:

- 1) selgitada kõikide liiklusmärkide ja lisateetahvlite tähendusi;
- 2) näidata piltidel liiklusmärkide mõjupiirkondi;
- 3) selgitada piltidelt teekattemärgiste ja püstmärgiste tähendust.

8.1.3. Juhimärguanded

8.1.3.1. Suunamärguanded

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) selgitada, kuidas anda hoiatusmärku suunatudledega ja käega enne sõidu alustamist, pööret, ümberreastumist või ettevatsetud peatumist;
- 2) selgitada ohte, mis võivad tekkida väära suunamärguande korral;
- 3) põhjendada, miks hoiatusmärguande ei anna juhile eesõigust;
- 4) selgitada, millal tuleb kasutada ohutulesid või (nende puudumisel) ohukolmnurka.

8.1.3.2. Pidurdamis- ja peatumismärguanne

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada õigeaegse pidurdamis- ja peatumismärguande vajadust ja kuidas piduritule(de) rikke korral seda asendada käemärguandega.

8.1.3.3. Helisignaal

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, millal ja kus tohib anda helisignaali.

8.1.3.4. Valgussignaal

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, millal ja kus antakse valgussignaali sõiduki tuledega.

8.1.4. Sõiduki paiknemine

8.1.4.1. Paiknemine teel, sõiduteel, sõidurajal, sõiduraja valik

Pärast koolitust peab õpilane oskama joonise abil kirjeldada:

- 1) sõiduki paiknemist sõidul asulas ja asulavälisel teel;
- 2) ristmikku ületava sõiduki paiknemist enne ristmikku, ristmikul ja pärast ristmikku;
- 3) sõiduki paiknemist enne ja pärast vasak- või tagasipööret;
- 4) otse sõitva sõiduki paiknemist;
- 5) sõiduki paiknemist enne ja pärast parempööret;
- 6) millised sõidurajad on eraldatud ühissõidukitele;
- 7) trammiteel sõitmise korda;
- 8) sõitmist sõidukireas ja sõidurajal, arvestades sõiduki laiust ja vajalikku külgvahet.

8.1.4.2. Pikivahe eessõitva sõidukiga

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) ohutu pikivahe vajadust eri liiklusoludes;
- 2) millest sõltub ohutu pikivahe.

8.1.5. Teeandmiskohustus

Pärast koolitust peab õpilane oskama kirjeldada:

- 1) teeandmise kohustuse ja eesõiguse kasutamise omavahelist seost;
- 2) kuidas peab käituma juht, kellel on teeandmiskohustus;
- 3) joonise abil juhi käitumist seal, kus puuduvad liikluskorraldusvahendid (kehtib parema käe reegel);
- 4) joonise abil juhi käitumist, kui alustatakse liikumist sõidutee äärelt või teepeenralt;
- 5) joonise abil juhi käitumist, kui sõidetakse teele teega külgnevalt alalt;
- 6) joonise abil juhi käitumist, kui kasutatakse kiirendusrada;
- 7) joonise abil juhi käitumist pöördel ristmikult välja sõites;
- 8) joonise abil juhi käitumist, millega ta peab arvestama, kui ühissõiduk väljub tähistatud peatusest;
- 9) joonise abil juhi käitumist väljasõidul peateele.

8.1.6. Möödasõit ja vastusõitvad sõidukid

8.1.6.1. Käitumine möödasõidul või möödumisel

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) möödasõidu ja möödumise erinevust;
- 2) ohutuks möödasõiduks (möödumiseks) vajalikke tingimusi;
- 3) ohte möödasõidu (möödumise) üksikutel etappidel;
- 4) millest sõltub möödasõidutee pikkus;
- 5) näidete varal möödasõidu- (möödumis-) tee pikkuse muutumist sõidukite mitmesuguse kiiruse ja pikkuse korral;
- 6) miks on möödasõit (möödumine) mõnedes kohtades ja olukordades keelatud.

8.1.6.2. Möödasõidu keeld

Pärast koolitust peab õpilane oskama põhjendada ja teadma kohti ja olukordi, kus ja millal mööda sõita ei tohi:

- 1) piiratud nähtavusega teelõik;
- 2) kui tagasõitja on alustanud möödasõitu;
- 3) kui eessõitja juht annab vasakuunamärku;
- 4) vastutuleva sõiduki korral, kui tegu on riskiga;
- 5) reguleerimata ülekäigurada;
- 6) raudteeülesõidukoht ja sellelelne vahetu lähedus;

7) ristmik ja ristmiku vahetu lähedus sellele suubuval teel (märkida erandid, millal möödasõit on lubatud).

8.1.6.3. Möödumise keeld

Pärast koolitust peab õpilane teadma ja oskama põhjendada kohti, kus või kustkaudu ei tohi eessõitvast sõidukist mööduda, kui puudub teekattemärgistus.

8.1.6.4. Möödasõit või möödumine eri liiki sõidukitest

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) ohte, mis tekivad autorongist või puksiirrongist möödasõidul (möödumisel);
- 2) ohte, mis tekivad pikkadest ja laiadest sõidukitest möödasõidul (möödumisel);
- 3) selgitada, kuidas mööda sõita (mööduda) teetöömasinatest;
- 4) selgitada ohte, mis tekivad möödasõidul (möödumisel) kahe rattalitest sõidukitest;
- 5) joonise abil, kuidas ära tunda aeglasi sõidukeid;
- 6) sõiduteel liikuvate jalakäijatega seotud ohte.

8.1.6.5. Käitumine vastusõitva sõiduki korral

Pärast koolitust peab õpilane oskama joonise abil kirjeldada, kuidas sellises olukorras erisugustes tingimustes käituda.

8.1.7. Sõidukiirus

8.1.7.1. Üldised nõuded sõidukiiruse valiku kohta

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) selgitada lubatud suurima kiiruse ja oludele vastava kiiruse erinevust;
- 2) tuua näiteid liiklusohutus- ja keskkonnateguritest, millega juht peab arvestama ohutu sõidukiiruse valikul;
- 3) selgitada, miks peab allnimetatud tingimustes sõidukiirus olema väike:
  - tihedalt asustatud piirkonnas,
  - kui nähtavus on vähenenud (sõltuvalt päevaajast või ilmastikutingimustest),
  - järskudes kurvides,
  - tõusuharjal ja teistes piiratud nähtavusega kohtades,
  - pimestumise korral,
  - vastusõitvate sõidukite korral kitsal teel,
  - libedal teel,
  - lähenemisel ühissõiduki peatuskohale, kus on sõidukisse sisenejaid või väljujaid,
  - kui sõiduk läheneb lastele, kes on teel või selle läheduses,
  - kui sõiduk läheneb loomadele,
  - teetööde kohas,
  - õnnetuskohast möödumisel.

8.1.7.2. Kiirusepiirangud

Pärast koolitust peab õpilane oskama nimetada:

- 1) lubatavaid suurimaid sõidukiirusi asulas ja asulavälisel teel;
- 2) sõidukeid, mille lubatud suurim sõidukiirus on asulas või asulavälisel teel kehtestatud piirkiirusest väiksem.

8.1.8. Peatumine ja parkimine

8.1.8.1. Peatumise ja parkimise üldnõuded

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada üldisi peatumise ja parkimise nõudeid ning selgitada:

- 1) kes võivad kasutada parkimiskohti, mis on tähistatud lisateatetahvliga «Puudega inimene»;
- 2) abinõusid, mida peab rakendama, kui sõiduk jäetakse peatuma või parkima;
- 3) kohustusi ja abinõusid, mida juht peab kasutusele võtma, kui tekib hädapeatumise vajadus;
- 4) kuidas toimida valvega parkla kasutamisel.

8.1.8.2. Sõiduki peatamise kohad

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada joonise abil, kus ja millisel viisil võib sõidukit peatada:

- 1) asulas ja asulavälisel teel, ka kõnniteel või teepeenral;
- 2) sõidutee parempoolsel või vasakpoolsel äärel;

samuti:

- 1) ristmiku;
- 2) ülekäiguraja ja jalgrattatee;
- 3) raudtee- või trammiteega ristumiskoha;
- 4) tõusuharja või kurvi;
- 5) teega külgneva ala sisse- või väljasõidukoha;
- 6) ühissõidukipeatuse;

- 7) haljasala;
- 8) liiklusmärgi või foori;
- 9) teekattemärgise

läheduses.

8.1.8.3. Parkimiskohad

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada joonise abil, kus ja millisel viisil võib sõidukit parkida:

- 1) ristmiku;
- 2) raudtee või trammiteega ristumise koha;
- 3) ühissõidukipeatuse;
- 4) teega külgneva ala sisse- või väljasõidukoha;
- 5) tähistatud parkimiskoha;
- 6) teekattemärgistuse;
- 7) peatee;
- 8) aeglustus- ja kiirendusraja läheduses;
- 9) kõnniteel või teepeenral.

8.1.9. Erilist tähelepanu nõudvad olukorrad

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) ohte, mis tekivad pööretel või ümberreastumisel;
- 2) silmside loomise vajadust teise liiklejaga oma kavatsuse selgitamiseks ja teise liikleja kavatsuse mõistmiseks;
- 3) võimalikke märguandeid, et teatada oma kavatsusest ja teise liikleja kavatsuse mõistmisest.

8.1.10. Vähekaitstud liikleja

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, kes on vähekaitstud liiklejad ja miks peavad juhid olema nende suhtes eriti tähelepanelikud.

8.1.10.1. Juhtide erilised kohustused vähekaitstud liiklejate suhtes

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) miks on jalakäijad, lapsed, vanurid, puuetega inimesed, jalgratturid ja mopeedijuhid teistest vähem kaitstud liiklejad;
- 2) miks on lastel probleeme ohutu käitumisega liikluses;
- 3) kuidas liikluskeskkond mitmel eri moel mõjutab laste ohutust;
- 4) joonise abil laste võimalikke tegevusi liikluses;
- 5) erilisi ohte sõidu alustamisel ja pööretel, kui läheduses on lapsi;
- 6) kuidas juht võiks ette näha olukordi ülekäigurajal või jalgrattateel;
- 7) milline on ohutu sõit ülekäiguraja ja jalgrattatee ületamisel mitmesuguse liiklustiheduse korral;
- 8) probleeme, mis halvendavad (vanurite ning nägemis-, kuulmis-, liikumis- ja vaimupuuetega inimeste) liikumisvõimalusi;
- 9) milline on ohutu sõit möödumisel vähekaitstud liiklejatest;
- 10) juhi kohustusi sõiduteel vastutulevate jalakäijatega ning jalgratturite või mopeedijuhtidega kohtumisel;
- 11) juhi kohustusi sõitmisel kõnniteele või teepeenrale, kui seal on teisi liiklejaid;
- 12) juhi kohustusi ühissõidukisse sisenejate ja sellest väljuvate suhtes.

8.1.11. Liiklus ristumisel raudtee või trammiteega

8.1.11.1. Ohutusseadmed, liiklusmärgid ja teemärgised

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) joonise abil näidata ja kirjeldada neid ohutusseadmeid ja liikluskorraldusvahendeid, mis võivad olla tee ja rööbastee ristumise kohal;
- 2) selgitada ohte, mis võivad tekkida, kui ohutusseadmed ei tööta või asjakohased liikluskorraldusvahendid puuduvad.

8.1.11.2. Rööbastee ületamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) kuidas jaotada tähelepanu, kui juht läheneb raudteele või trammiteele;
  - 2) tegureid, mis mõjutavad kiirusevalikut lähenemisel raudteele või trammiteele;
  - 3) käitumist eri ristumiskohtade ületamisel;
  - 4) juhi tegevust hädapeatuse korral raudteeülesõidukohal või trammiteel
- ja joonise abil näidata kohti, kus tuleb seisma jääda lähenevale raudteesõidukile tee andmiseks, kui on olemas tõkkepuu ja siis, kui seda ei ole.

8.1.12. Valgustusseadmed

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) näidata joonisel mootorratta kõiki tulesid ja nende lüliteid;
- 2) selgitada tulede ebaõige kasutamise ohtlikke tagajärgi.

8.1.13. Mootorsõiduki pukseerimine

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada ja tuua näiteid pukseerimisega seotud ohtudest.

8.1.14. Liiklus õuealal

Pärast koolitust peab õpilane oskama põhjendada:

- 1) õuealal kehtivaid juhi ja jalakäija kohustusi;
- 2) kehtestatud piiranguid ja nende vajalikkust.

8.1.15. Liiklus kiirteel

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) kiirteele sõitmise iseärasusi võrreldes muu maanteeliiklusega;
- 2) kiirteel liiklemise iseärasusi võrreldes muu maanteeliiklusega;
- 3) liiklejatele kehtestatud keelde.

8.1.16. Liiklus muutsuunaliiklusega teel

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada sõitmise iseärasusi muutsuunaliiklusega teel.

8.2. Mootorratta tundmine

Koolitus peab andma õpilasele ülevaate mootorratta ehitusest, juhtimis- ja kontrollseadiste asukohast ning otstarbest. Peatähelepanu tuleb pöörata teadmiste omandamisele nende sõlmede töö ja korrasoleku kohta, mis määravad mootorratta liiklusohutuse.

Vajalikud õppevahendid on õppemootorratas, mootorratta tehasejuhend(id), teemakohased slaidid, lüümikud ja joonised.

8.2.1. Mootorratta ehitus, kontrollimine ja hooldus

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) joonise või pildi abil näidata mootorratta põhiosi;
- 2) leida tehasejuhendist vajalikke tehnilisi andmeid selleks, et näiteks valida õige rehvi, rehvirõhk, kaitse, kütuseliik;
- 3) selgitada riske, mis on seotud mootorratta lisavarustusega, näiteks katete, pakiraamide ja pakikottidega;
- 4) pildi abil näidata kõikide reguleerimisseadmete õiget asendit;
- 5) selgitada, kuidas regulaarne hooldus võib vähendada sõiduki kütusekulu ja keskkonnamõjusid;
- 6) selgitada kütuse, õlide, puhastusvahendite ja autohooldustoodete mõju keskkonnale.

8.2.1.1. Raam koos juurdekuuluvate osadega

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) selgitada riske, mis on seotud pragude tekkimisega raamis, ja seda, kuidas saab pragusid leida;
- 2) selgitada riske, mis on seotud lõtvunud keermeliidetega.

8.2.1.2. Mootor

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) tuua näiteid olukordadest, kus on risk saada vingugaasimürgistust;
- 2) näidata kuidas mõõta õli taset;
- 3) selgitada vedelikjahutussüsteemi hooldust:
  - vedelikutaseme ja külmumiskaitse kontrollimine, täitmine,
  - töötemperatuuri kontrollimine,
  - abinõud ülekuumenenud jahutussüsteemi puhul;
- 4) kirjeldada külma ja sooja mootori käivitamist.

8.2.1.3. Elektrisüsteem ja valgustusseadmed

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) joonise abil näidata generaatori, aku, kaitsmete ja indikaatorseadmete asukohta;
- 2) selgitada aku vale käsitlemise tagajärgi;
- 3) joonise abil kirjeldada, kuidas kontrollitakse aku vedelikutaset, ja selgitada, millist vedelikku võib vajadusel sinna lisada.

8.2.1.4. Jõuülekanne

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) selgitada jõuülekanne osade hooldust:
  - kett,
  - veohammasratas,
  - kardaanvõll;
- 2) selgitada riske, mis on seotud kulunud või valesti reguleeritud jõuülekandegaga.

8.2.1.5. Juhtimisseadised

Pärast koolitust peab õpilane oskama joonise või pildi abil kirjeldada juhtimisseadiste vigu, millel on tähtsust liiklusohutuse seisukohast.

8.2.1.6. Vedrustus

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, kuidas leida vigu vedrustuses, sh amortisaatorites.

8.2.1.7. Pidurid

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) joonise abil selgitada pidurisüsteemi tööd;
- 2) selgitada pidurdusjõu jaotust esi- ja tagaratta vahel;
- 3) selgitada, kuidas leida vigu pidurisüsteemis;
- 4) näidata, kuidas võib pidurisüsteemi mõjutada niiskus ja milliseid abinõusid võib olla vaja kasutusele võtta;
- 5) selgitada mitteblokeeruva pidurisüsteemi iseärasusi.

8.2.1.8. Rattad koos rehvidega

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) selgitada eri rehvitüüpide omadusi;
- 2) joonise abil määrata kindlaks rehvi seisundit ja rehvi liiklusohutust mõjutavaid omadusi mitmesugustes tingimustes;
- 3) selgitada naastrehvide kasutamise eeskirju;
- 4) selgitada riske, mis tekivad, kui:
  - õhurõhk rehvis on vale,
  - rattad ei ole tasakaalustatud,
  - rehvid on valesti monteeritud,
  - rattalaagris on ülemäärane või ettenähtust väiksem lõtk,
  - kodarad on lõdvalt kinnitatud või kahjustatud,
  - rattapöiad on kahjustatud;
- 5) selgitada sõidustiili mõju rehvide kulumisele;
- 6) selgitada erisuguste rehvide omadusi näiteks materjali, veeremistakistuse ja teekulumise seisukohalt.

8.2.2. Mootorratta sõidutehnilised omadused

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) selgitada mitmesuguste mootorrattatüüpide sõidutehnilisi omadusi, näiteks maastiku-, reisi-, tsopper-, traik- ja pikiasetusega väntvõlliga mootorrattad;
- 2) kirjeldada mootorrattale mõjuvaid jõude ning kuidas loetletud tegurid mõjutavad mootorratta sõidu- ja ohutusomadusi:
  - kaalujaotus,
  - koorem,
  - tuul,
  - rehvid ja õhurõhk rehvis,
  - kaassõitjad.

8.2.3. Mootorratta varustus

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) tuua näiteid selle kohta, kuidas mootorrattas peaks olema varustatud;
- 2) tuua näiteid sellise lisavarustuse kohta, mis aitab muuta mootorrattast nähtavamaks;
- 3) selgitada, millistel juhtudel ei tohi mootorrattaga ühendada külghaagist;
- 4) tuua näiteid sõiduki muudatuste kohta, mis nõuavad registreerimisülevaatus.

8.2.4. Juhid varustus

Pärast koolitust peab õpilane oskama anda selgitusi juhi ja kaassõitja kaitsevarustuse ja selle hoolduse kohta.

8.2.5. Ökonoomne sõit

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) selgitada, kuidas sõidustiil mõjutab kütusekulu;
- 2) selgitada välistegureid, mis võivad mõjutada kütusekulu;
- 3) selgitada, kuidas hooldus ja järelevalve mõjutavad sõiduki ökonoomsust ja keskkonda.

8.2.6. Sõiduki mõju keskkonnale

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) selgitada, kuidas eri kütuste heitgaasid ja kvaliteet mõjutavad keskkonda;
- 2) selgitada võimalusi vähendada heitgaaside kahjulikku mõju keskkonnale;
- 3) tuua näiteid mõningatest ainetest heitgaasides ja sellest, kuidas need mõjuvad inimesele ja keskkonnale;
- 4) hinnata tänavaliikluse osa õhusaastes;
- 5) selgitada, kuidas tuleb sõidukit käsitseda, et ei tekiks liigset müra ja heitgaase;
- 6) selgitada katalüsaatori ülesannet ja hooldust.

8.3. Liiklusohutus

Koolitus peab andma õpilasele:

- 1) ohutunnetuse riskile mineku vältimiseks;
- 2) oskuse hoiduda ohuolukordade tekitamisest ja nendesse sattumisest;
- 3) oskuse ohuolukorrast võimalikult ohutult väljuda.

Vajalikud õpevahendid on liiklusõpik, lüümikud, slaidid, videofilmid ja joonised.

8.3.1. Ohuolukorra ettenägemine

Pärast koolitust peab õpilane oskama ette näha ohuolukordi ja tundma nende põhjustajaid:

- 1) juhte, kellel puudub tähelepanelik hoiak teiste liiklejate suhtes;
- 2) liiklejaid, kellel on väär enesehinnang;
- 3) väheste kogemustega juhte;
- 4) vähemkaitstud liiklejaid (lapsed, vanurid, jalakäijad, jalgratturid, mopeedijuhid);
- 5) liiklejaid, kelle liikumisvõime on mingil moel piiratud;
- 6) mõnede sõidukite juhtimise ja liikumise eripära;
- 7) tee- ja ilmaolude muutlikkust;
- 8) valge ja pimedaja vaheldumist;
- 9) külgtuule mõju;
- 10) ulukite ilmumist teele.

8.3.2. Ohuolukorra hindamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama joonise abil:

- 1) hinnata võimaliku ohu iseloomu;
- 2) kirjeldada ohutuid juhtimisvõtteid ohuolukordades;
- 3) kirjeldada võimalikult kergemate tagajärgedega kukkumist;
- 4) kirjeldada liiklejate võimalikke liikluseeskirja sätete tõlgendusi antud olukorras.

8.3.3. Liiklusõnnetused ja kahjustused

8.3.3.1. Õnnetuste iseloom

Pärast koolitust peab õpilane oskama kirjeldada järgmisi liiklusõnnetusi, mis võivad tekkida:

- 1) teelt väljasõitmisel oludele mittevastava sõidukiiruse tõttu;
- 2) kaldumisel vastassuunavööndisse;
- 3) manöövri sooritamisel, kui ei ole antud nõuetekohast suunamärguannet;
- 4) pöörde sooritamisel arvestamata õiget paiknemist;
- 5) vasak- või tagasipöörde sooritamisel arvestamata taganttulevat sõidukit;
- 6) vasak- või tagasipöörde sooritamisel arvestamata vastutulevat sõidukit;
- 7) kokkupõrkel vastutuleva sõidukiga, mis on vasakpöördel;
- 8) samaliigiliste teedega ristmiku ületamisel;
- 9) kõrvalteelt peateele sõitmisel;
- 10) sõitmisel peateel, jälgimata teeandekohustuse täitmist;
- 11) reguleeritava ristmiku ületamisel;
- 12) möödasõidul ühest sõidukist;
- 13) möödasõidul mitmest sõidukist;
- 14) reguleerimata ülekäiguraja ületamisel (otsasõit jalakäijale);
- 15) reguleeritava ülekäiguraja ületamisel (otsasõit jalakäijale);
- 16) ristmikult välja sõites (otsasõit jalakäijale);
- 17) jalgrattateel ületamisel;
- 18) möödumisel D-kategooria ühissõiduki peatuses seisvast sõidukist;
- 19) möödumisel trammipeatusest;

20) kui tee on halvasti valgustatud.

Pärast koolitust peab õpilane oskama tunda õnnetuse ja kahjustuse omavahelisi seoseid:

- 1) varalise kahjuga lõppevad õnnetused;
- 2) inimvigastusega lõppevad õnnetused;
- 3) surmaga lõppevad õnnetused;
- 4) alkoholi või narkootiliste ainete kasutamise tõttu tekkivad õnnetused;
- 5) ulukite teele ilmumisel tekkivad õnnetused;
- 6) piiratud või halva nähtavuse tõttu tekkivad õnnetused.

8.3.3.2. Õnnetuste põhjused

Pärast koolitust peab õpilane oskama ohuolukorda kujutava joonise abil või tegeliku õnnetuse käigu kirjeldamisega selgitada tõenäolisi tegureid, mis võisid mõjutada õnnetuse teket, kulgu ja tagajärgi.

Tuua näiteid, kuidas juht peab tegutsema:

- 1) ajapuuduses;
- 2) teabevaeguses;
- 3) kui ta ei saa hinnata oma võimeid õigesti.

8.3.3.3. Juhi piiratud võimed, mis võivad mõjutada õnnetuse teket

Pärast koolitust peab õpilane oskama tekkivat ohuolukorda ette näha ja olema võimeline selgitama juhi psüühikaga seotud tegureid, mis võivad muuta liiklusolukorra keerukaks.

8.3.4. Liiklusreeglid ja eetika nõuded

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) miks liiklus peab olema reeglistatud;
- 2) miks inimesed ei järgi alati liiklusreegleid;
- 3) miks inimesed ei arvesta alati keskkonnakaitse nõudeid;
- 4) liikluskultuuri alust – vastutustunnet.

8.3.5. Ohutegurid pukseerimisel

Pärast koolitust peab õpilane teadma, millisel viisil ja mis tingimustes tohib pukseerida.

8.3.6. Ohutegurid maastikusõidukiga sõitmisel

Pärast koolitust peab õpilane teadma põhilisi ohte maastikusõidukiga sõitmisel.

8.4. Liikluspsühholoogia

Koolitus peab andma õpilasele:

- 1) lugupidava hoiaku teiste liiklejate ja looduskeskkonna suhtes, oskuse hinnata ja endas arendada liikluskultuuri (olukorra ettenägemise arukust, otsustus- ja vastutusvõimet);
- 2) teadmisi juhile vajalike võimete kohta;
- 3) oskuse täielikult rakendada oma võimeid ohuolukorra tekkimisel.

Vajalikud õppevahendid on liiklusõpik, teemakohased slaidid, lüümikud ja joonised.

8.4.1. Üldmõisted ja juhi tegutsemise skeem

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) vajadust ette näha olukorda, kuhu ta võib sattuda, ja teada, kuidas selles tegutseda;
- 2) eksliku käitumise tulemusel tekkida võivaid liiklusõnnetusi;
- 3) juhi töös määravaid inimese psühhofüsioloogilisi omadusi;
- 4) juhi tegutsemise skeemi (ärrituse mõju meeleorganile, juhi reageerimisaeg ja reaktsioon);
- 5) juhi töös esmatahtsaid psüühilisi protsesse (mõtlemine ja tähelepanu jaotamise võime).

8.4.2. Inimese psühholoogilised omadused

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) reageerimise tähtsust ajapuuduses;
- 2) reageerimisaja pikkust sõltuvalt juhi tervisest:
– väsimusest,
– emotsionaalsusest ja teistest teguritest;
- 3) reageerimisajal läbitavat teepikkust (km/h ja m/s kohta);

- 4) ärrituse mõju silmale;
- 5) vaatevälja piiratust;
- 6) vaatevälja ahenemist sõidukiiruse suurenemisel;
- 7) nägemisteravuse erinevust vaatevälja eri osades;
- 8) kontrastsusmõju;
- 9) silma pimedusega kohanemise aega;
- 10) silma valgusega kohanemise aega;
- 11) nägemisteravuse sõltuvust east;
- 12) nägemisillusioonide tekke põhjusi;
- 13) vastuliikva sõiduki kauguse hindamisel tehtavaid vigu;
- 14) vastuliikva sõiduki kiiruse hindamisel tehtavaid vigu;
- 15) kuidas mingile esemele kinnistunud pilk mõjutab sõidujoont;
- 16) tähelepanu jaotuvust, ümberlülitust ja hajuvust.

Näidete varal peab õpilane oskama nimetada neid meeleorganeid, mis on juhi töös seotud kuulmis-, haistmis-, puute- ja liikumistajuga.

Näidete varal peab õpilane oskama selgitada tundeelamuste (emotsionaalsuse) mõju:

- 1) mõtlemisvõimele, tähelepanule ja reageerimisaajale;
- 2) ümbritsevale tegelikkusele ja iseendale;
- 3) tundepeinge (stressi) kasvule (erutus, ärritus, mure ja teised halva meeleolu kaasmõjurid);
- 4) liiklusohu suurenemisele.

8.4.3. Tegurid, mis mõjutavad liiklusohutust

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) tegureid, mis mõjutavad juhi reageerimisaega ja reageerimismaad;
- 2) tegureid, mis mõjutavad sõiduki peatumismaad ja selles olevat:
  - pidurite rakendusmaad,
  - aeglustusmaad,
  - pidurdusmaad;
- 3) kuidas sõidukiiruse kasv mõjutab aeglustusmaa pikkust;
- 4) pilgu ümbersuunamiseks kuluvat aega;
- 5) sõiduki peeglite kasutamiseks kuluvat aega;
- 6) tasa- ja kumerpeeglist paistva eseme nähtava kauguse erinevust.

Näidete varal peab õpilane oskama selgitada, kuidas saab vältida ohuolukorda sattumist ja kaitslikult sõita.

8.4.4. Erilised isikuomadused

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, miks järgmised käitumisviisid on ohtliku iseloomuga:

- 1) agressiivsus;
- 2) impulsiivsus;
- 3) ametialase positsiooni rõhutamine.

Selgitada võimalikke pingesid (stressoreid) liikluses, pingeseisundi mõistet ja olemust ning mõju liiklusohutusele.

8.4.5. Juhi valmisolek liikluses osalemiseks

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada, miks:

- 1) isik peab saavutama teatava intellektuaalse ja emotsionaalse taseme, et ta vastaks hea käitumise nõuetele;
- 2) on vaja tunda juhi kutse-eeskätt (kutsekohus, kutseau);
- 3) on vaja:
  - reaalsusetaju,
  - enesekriitilisust,
  - vastutustunnet;
- 4) on noortel, mees- ja naisjuhtidel selliseid erinevusi oma võimete rakendamisel, mis on põhjustatud subjektiivsetest iseärasustest.

8.4.6. Sotsiaalsed tegurid

Pärast koolitust peab õpilane oskama kirjeldada ohte, mis tekivad, kui:

- 1) inimesed ei täida liiklusreegleid;
- 2) inimesed tõlgendavad üht ja sama liiklusreeglit erinevalt;
- 3) inimesed ei arvesta keskkonnaga;

ja oskama kirjeldada:

- 1) mis on grupisurve ja millest tekib grupisurvega kaasaminek;
- 2) negatiivse grupisurve eeldusi liiklusõnnetusteks;
- 3) isiksuseomadusi, mis võimaldavad kergesti alluda grupisurvele;
- 4) isiksuseomadusi, mis ei lase alluda grupisurvele;

5) eeskujuliku käitumise mõju teistele.

8.4.7. Tegutsemisvõimet vähendavad tegurid

Pärast koolitust peab õpilane oskama selgitada:

- 1) kuidas isiklikud motiivid ja varasemad kogemused mõjutavad juhi käitumist;
- 2) väsimustunnuseid;
- 3) väsimuse mõju liiklusohutusele;
- 4) milline on alkoholi mõju tajule, nägemisele, liigutuste koordineerimisele, enese hinnangule;
- 5) millest sõltub alkoholi põlemise aeg organismis ja millal on inimene jälle võimeline juhtima sõidukit pärast alkoholi tarbimist;
- 6) ohte, mis tekivad, kui sõidukit juhitakse alkoholi- või narkouimas;
- 7) tagajärgi, mis võivad tekkida liikluses, kui sõidetakse alkoholi- või narkouimas või on kasutatud teatud ravimeid;
- 8) tähelepanu hajumist sõidu ajal, kui kasutatakse mobiiltelefoni.

8.5. Liiklusalased lisanõuded ja -eeskirjad

Koolituse käigus selgitatakse õpilasele liiklusalaseid õigusakte, mis peavad määrama tema ohte ennetava ja keskkonda säästva hoiaku liikluses ning käitumise mitmesugustes olukordades. Samuti tutvustatakse õpilasele teekonnaalalikut ning teede kaardi kasutamist.

Õppevahendid on seadused, määrused, eeskirjad ja nende kommentaarid, teede kaart, millel on teede numeratsioon ja hoolduskohtade tähised.

Pärast koolitust peab õpilane teadma:

- 1) õppesõidu kohta kehtestatud nõudeid;
- 2) eritalituse sõiduki tunnuseid ja nende sõidukite erimärguannetest (sinise, punase, kollase vilkuriga) tulenevaid kohustusi teistele liiklejatele;
- 3) jalgratturile ja mopeedijuhile kehtestatud nõudeid;
- 4) loomveoki, looma ja käsikäruga liiklejale kehtestatud nõudeid;
- 5) kuidas peab juht tegutsema liiklusõnnetuse korral;
- 6) liiklusseadusest ja liikluseeskirjast tulenevaid liiklejate kohustusi ja õigusi;
- 7) milline on liikluskindlustussüsteem ja kuidas sõlmitakse kindlustuslepinguid;
- 8) haldusvastutusele võtmise korda liiklusega seotud osas;
- 9) tsiviilvastutusele võtmise korda liiklusega seotud osas;
- 10) kriminaalvastutusele võtmise korda liiklusega seotud osas;
- 11) sõiduki registreerimise korda;
- 12) tehnõulevaatusel mootorratta kohta esitatavaid nõudeid;
- 13) nõudeid mootorratta tehnoseisundi ja varustuse kohta;
- 14) nõudeid veose ja sõitjate kohta;
- 15) nõudeid mootorratta ja juhi suhtes, kui sõidetakse välismaale;
- 16) kuidas vormistatakse liiklusõnnetust;
- 17) põhimõtteid, mille järgi valitakse sõiduteekonda.

9. ÕPPEAINETE ÕPPEKAVA: SÕIDUÕPE

9.1. Mootorratta käsitlemine

Õpilasele peab tutvustama mootorratta ehitust ja õiget sõiduks ettevalmistust, pöörates erilist tähelepanu mootorratta tehnoseisundile osas, mis määrab selle liiklusohutuse.

Vajalikud õppevahendid on õppemootorrattas, antud marki mootorratta tehasejuhend, mootorratturi varustus (sõiduülirikond, kindad, jalatsid, kiiver, ohutusriietus).

9.1.1. Mootorratta ehitus, hooldus ja ohutuse kontroll

9.1.1.1. Ehitus ja hooldus

Pärast koolitust peab õpilane oskama tehasejuhendi järgi:

- 1) lihtsa kontrollimise teel kindlaks teha:
  - pidurite,
  - juhtimisseadmete,
  - rataste koos rehvidega,
  - valgustusseadmete ja elektrisüsteemi,
  - porikaitsmete,
  - kütuse- ja määrdesüsteemi,
  - jõuülekandeketi või kardaanivõlli,

- esikahvli ja tagaratta kinnituse,
- amortisaatorite ja vedrude,
- reguleerimisseadmete,
- kinnituskohdade,
- heitgaasisüsteemi vigu ja kulumist,
- 2) vahetada hõõglampe ja kaitsmeid;
- 3) reguleerida:
  - tahavaatepeegleid,
  - pidureid,
  - vedrustust (sh amortisaatoreid), kui need on reguleeritavad,
  - ketti;
- 4) kontrollida järgmiste vedelike taset ja vajaduse korral neid juurde lisada:
  - kütus,
  - mootoriõli,
  - pidurivedelik,
  - aku elektrolüütvedelik,
  - jahutusvedelik.

9.1.1.2. Ohutuse kontroll

Pärast koolitust peab õpilane oskama lähtudes etteantud tingimustest, mis puudutavad ilma- ja teeolusid ning sõidusihti, kontrollida kindla süsteemi järgi järgmisi seadmeid tehasejuhendi abil:

- 1) pidurid;
- 2) rattad koos rehvidega;
- 3) jõuülekanne;
- 4) valgustusseadmed;
- 5) suunatud;
- 6) helisignaal;
- 7) parkimistugi;
- 8) juhthargi laager ja rattalaagrid;
- 9) vedrustus, sh amortisaatorid;
- 10) tahavaatepeeglid.

Õpilane peab oskama:

- 1) kontrollida, kas esi- ja tagaratas veerevad samas rööpas;
- 2) otsustada, kas on vaja puhastada esitulesid, laternaid, klaase ja numbrimärke;
- 3) otsustada, kas on vaja seadistada reguleerimisseadmeid.

9.1.1.3. Koorem ja kaassõitjad

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida veose asendit ja kinnitada seda nii, et:
  - see poleks ohtlik,
  - see ei takistaks manööverdamist,
  - see ei piiraks nähtavust,
  - tuled ei jääks varjatuks,
  - oleks võimalik lugeda numbrimärki,
  - kuluks minimaalselt kütust;
- 2) selgitada kaassõitjatele, kuidas nad peavad sõidu ajal istuma ja käituma.

9.1.1.4. Mootorratturi varustus

Pärast koolitust peab õpilane oskama kasutada ja hooldada moorratturi varustust.

9.2. Õppesõit õppeplatsil

Õpilasele peab tutvustama mootorratta kontrollseadmeid ja juhtimisseadmeid ning õpetama nende täpset ja koordineeritud kasutamist mootorratta juhtimisel. Õpilasele tuleb õpetada sujuvat liikumise alustamist ja peatumist ning õigeid juhtimisvõtteid manööverdamisel ja oskust sõita koos kaassõitjaga. Mootorratta tasakaalus hoidmine, käiguvahetus kiirendamisel ja pidurdamisel ning ekstreemne pidurdamine peab olema harjutatud tasemeni, mis lubaks ohutult teha õppesõitu liikluses.

9.2.1. Sõiduasend, juhtseadised ja kontrollseadmed

9.2.1.1. Sõiduasend

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) ära kasutada olemasolevaid reguleerimisvõimalusi parima sõiduasendi saavutamiseks;
- 2) võtta õiget sõiduasendit arvestades liikumisrežiimi.

9.2.1.2. Juhtseadmed ja kontrollseadmed

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) kasutada kõiki juhtseadmeid;
- 2) ära tunda ja kasutada kõiki kontrollseadmeid.

9.2.1.3. Tahavaatepeeglid

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) reguleerida kõiki tahavaatepeegleid ilma sõiduasendit muutmata nii, et saavutataks õige nähtavusväli;
- 2) kontrollida pimedaid nurki pea pööramisega.

9.2.2. Käivitamine, liikumise alustamine ja peatumine

9.2.2.1. Käivitamine ja liikumise alustamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) käivitada mootorit soojalt ja külmalt ning pärast mootori väljasuremist;
- 2) alustada liikumist ilma järskude nõksatusteta.

9.2.2.2. Peatumine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) sujuvalt piduri ja siduri abil peatuda;
- 2) mootorratta seismajätmisel asetada seda toele.

9.2.3. Juhtimine ja manööverdamine

9.2.3.1. Juhtimine

Pärast koolitust peab õpilane oskama hoida õigesti juhtrauda ja kohandada roolimisliigutusi tasakaalu ja kiirusega otsesõidul.

9.2.3.2. Sõit üle takistuse

Pärast koolitust peab õpilane oskama sõita risti teel asuva prussi juurde ja peatuda. Mõlema jalaga maha toetudes peab ta sidurit libistades suutma esimese ratta ajada prussile ja seisma jääda. Sama tuleb teha ka tagumise rattaga.

9.2.3.3. Pöörded ja peatumine

Õpilasel peab kujunema harjumuseks vaadata enne sõidu alustamist selja taha veendumaks, et ei segata teisi liiklejaid ja näidata suunda, ning enne peatumist tuleb selle kohta anda samuti käega märku.

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) sooritada pööordeid väikesel kiirusel ja peatuda etteantud kohas;
- 2) sõita slaalomit, hoides tasakaalu nii roolimise kui ka mootorratta kallutamisega;
- 3) valida keha asendit sõites ringil mitmesuguse kiiruse ja kaldega.

9.2.3.4. Manööverdamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama sõita:

- 1) slaalomit ja kaheksat, näidates pööretel suunda;
- 2) läbi kitsa värava.

9.2.4. Sõitmine kaassõitjaga

Pärast koolitust peab õpilane oskama juhtida mootorrattast kaassõitjaga mitmesugustes tingimustes:

- 1) lahtise kruusaga teel;
- 2) auklikul teel;
- 3) kurvilisel teel;
- 4) järsul tõusul ja langul.

9.2.5. Sõitmine kallakul

9.2.5.1. Käivitamine ja liikumise alustamine

Pärast koolitust peab õpilane oskama käivitada mootorrattast ja hakata sõitma nii tõusul kui ka langul.

9.2.5.2. Peatumine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) jääda seisma nii järsul tõusul kui ka langul;
- 2) tasakaalus püsites hoida mootorrattast paigal nii järsul tõusul kui ka järsul langul.

9.2.6. Käiguvahetus

Kõrgemaja madalama käigu lülitamine.

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) vahetada käike nii üles kui alla, kasutada vahegaasi;
- 2) valida sobivat käiku vastavalt kiirusele ja mootori pöörete arvule;
- 3) lülitada sisse madalamat käiku mootoriga pidurdamisel ja kiirendamisel;
- 4) väikesel kiirusel lülitada kõrgemalt käigult sisse esimest käiku;
- 5) seismisel panna käigukangi vabasse asendisse;
- 6) valida käiku ja viia käiguvahetust läbi nii, et piirata heitgaaside hulka ja vähendada mootorimüra.

9.2.7. Pidurdamine

Sujuv ja tugev pidurdamine.

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) pidurdada sujuvalt mitmesugustel teekatetel kiiruselt 70 km/h seismajäämiseni varem määratud kohas, kasutades õiget pidurdustehnikat;
- 2) pidurdada mitmesugustel teekatetel õiget pidurdustehnikat kasutades tugevalt kiiruselt 70 km/h seismajäämiseni nii, et pidurdusteeikond oleks võimalikult lühike.

9.2.8. Motoorika

Pärast koolitust peab õpilane oskama mitmesugustes tingimustes ja olukordades mootorratta üle kontrolli säilitades:

- 1) lugeda mõõdikute näitusid, ilma et see juhiks tähelepanu kõrvale või kallutaks mootorrattast kursilt;
- 2) kasutada juhtseadiseid, ilma et see juhiks tähelepanu kõrvale või kallutaks mootorrattast kursilt;
- 3) takistusest ümber põigata tasakaalu kaotamata;
- 4) koordineerida tähelepanu ja märguandeid, ilma et mootorrattas kalduks kursilt.

9.3. Sõit liikluses

Mootorratta juhtimisvõtteid valdavale õpilasele tuleb õpetada ohutut ja sujuvat lülitumist liiklusesse ning teisi liiklejaid arvestavat käitumist mitmesugustes liiklusolukordades. Sõiduõpetaja koht on õppemootorratta tagaistmel. Soovitavad on radiofitseeritud kiivrid sidepidamiseks sõiduõpetajaga.

9.3.1. Sõidu alustamine teeservast

Pärast koolitust peab õpilane oskama alustada sõitu teeservast muud liiklust jälgides.

9.3.2. Paiknemine teel ja sõidureas

9.3.2.1. Teel

Pärast koolitust peab õpilane oskama valida sobivat asendit teel:

- 1) paigutades mootorratta sellesse sõiduritta, mis on ette nähtud mootorrattale;
- 2) valida õiget asendit, arvestades teed, liiklust ja nähtavust;
- 3) ära kasutada teepeenart, et mitte segada muud liiklust;
- 4) kasutada sobivat kurvitehnikat.

9.3.2.2. Sõidurida

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) sõita kindlas sõidureas;
- 2) valida sobivat asendit märgistatud sõidurajal;
- 3) valida sõidurida juhiste, sõidusihi või muude asjaolude põhjal.

9.3.3. Kiirus

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida kiirust, arvestades:
  - kehtivaid kiirusepiiranguid,
  - teed ja teeolusid,
  - poriga pritsimise ohtu,
  - ilma- ja nähtavustingimusi,
  - mootorratta seisundit ja koormatust,
  - isiklikke sõiduvõimeid,

- mitmesuguseid keskkonna mõjusid,
- muid liiklustingimusi;
- 2) anda gaasi nii, et säiliks ühtlane kiirus;
- 3) valida kiirust nii, et oleks võimalik peatuda sõidutee nähtava osa ulatuses ja iga ettenähtava takistuse ees.

9.3.4. Vastutulevad sõidukid

9.3.4.1. Kiirus

Pärast koolitust peab õpilane:

- 1) oskama valida sobivat kiirust vastutulevate sõidukite puhul;
- 2) kohandada kiirust olukorraga nii, et vastutulevate sõidukitega kohtutaks sobivas kohas.

9.3.4.2. Paiknemine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida sobivat kohta teel vastutulevate sõidukite puhul;
- 2) jätta teistele liiklejatele piisavalt ruumi.

9.3.5. Sõitmine ja sõidurea vahetus

9.3.5.1. Sõitmine teiste sõidukite ees

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) teha kiiresti kindlaks pikivahet tagasõitjaga ning tagasõitja kiirust ja kavatsusi;
- 2) kergendada teiste liiklejate möödasõitu;
- 3) kasutada pidurit nii, et pidurituli hoiataks enne pidurdamist, kui see on võimalik.

9.3.5.2. Sõitmine teiste sõidukite järel

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) hoida ohutut pikivahet eessõitjaga, arvestades:
  - ilmatingimusi ja teeolusid,
  - eessõitva sõiduki mõju nähtavusele,
  - kiirust,
  - möödasõitvaid sõidukeid,
  - kolme sekundi reeglit;
- 2) tähele panna eessõitva sõiduki juhi kavatsusi;
- 3) hoida nii suurt pikivahet, et väheneks pidurdamise ja kiirendamise vajadus.

9.3.5.3. Sõitmine teiste sõidukite kõrval

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) kavandada oma sõidujoont nii, et kitsastel sõiduradadel vältida sõitu kahes reas;
- 2) kohandada oma sõitu suurte ja laiade sõidukite pööramisruumi vajadusega.

9.3.5.4. Sõidurea vahetus

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) ümber reastuda tiheda liikluse korral;
- 2) panna tähele teiste sõidukjuhtide kavatsusi ja vajaduse korral kergendada nende ümberreastumist;
- 3) vahetada sõidurada pidevjoont ületamata.

9.3.6. Ristmik

9.3.6.1. Enne ristmikku

Pärast koolitust peab õpilane oskama kohandada oma sõitu olukorraga ja sealjuures:

- 1) valida sobiv koht teel, arvestades seda, kuhu kavatsetakse sõita pärast ristmiku ületamist;
- 2) uurida kogu nähtavuspiirkonda ja olla valmis tegutsema;
- 3) vähendada kiirust ja vajadusel seisma jääda;
- 4) panna tähele tagapool toimuvat;
- 5) jääda seisma, kui fooris on punane tuli või kui liiklusmärk nõuab peatumist;
- 6) jälgida reguleerija märguandeid;
- 7) sõita pidevalt, ilma viivitusteta, kui liiklus seda lubab;
- 8) olla valmis reageerima teiste liiklejate võimalikele vigadele.

9.3.6.2. Otsesõit ristmikul

Pärast koolitust peab õpilane oskama rakendada teeandmisreegleid, mis kehtivad ristmikul, ja sõita ristmikult otse edasi ning sealjuures:

- 1) uurida olukorda ristmikul ja pärast ristmikku;
- 2) vähendada kiirust ja vajadusel seisma jääda;
- 3) panna tähele tagapool toimuvat;
- 4) jääda seisma, kui fooris on punane tull või kui liiklusmärk nõuab peatumist;
- 5) jälgida reguleerija märguandeid;
- 6) sõita pidevalt ilma viivitusteta, kui liiklus seda lubab;
- 7) olla valmis reageerima teiste liiklejate võimalikele vigadele;
- 8) näidata selgelt oma teadmiskohustusest kinnipidamise kavatsust;
- 9) mitte takistada teisi ristmikul;
- 10) kiirendada pärast ristmikku nii, et ei takistataks teisi.

9.3.6.3. Parempööre ristmikul

Pärast koolitust peab õpilane oskama rakendada neid teeandmisreegleid, mis kehtivad ristmikul, ning pöörata ristmikult paremale ja sealjuures:

- 1) anda varakult märku;
- 2) suunata mootorratast võimalikult parema teeserva lähedale;
- 3) sooritada pööret nii kitsal alal kui võimalik;
- 4) otsustada, millal võib mööda sõita kahehatalistest sõidukitest;
- 5) uurida nähtavuspiirkonda ja pöörata erilist tähelepanu vasakul pool toimuvale;
- 6) näidata selgelt oma teadmiskohustusest kinnipidamise kavatsust;
- 7) panna tähele teiste liiklejate kavatsusi, millest juhendada oma tegevuses;
- 8) valida kiirust vastavalt sellele, kui järsk on pööre;
- 9) kasutada ära teepeenart, et suurendada muu liikluse sujuvust;
- 10) lasta läbi jalakäijaid ja jalgrattureid, kes ületavad teed;
- 11) pärast pööret kiirendada, et vältida teiste takistamist.

9.3.6.4. Vasakpööre ristmikul

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) rakendada teeandmisreegleid, mis kehtivad ristmikul;
- 2) pöörata ristmikul vasakule ja seejuures:
  - anda varakult märku,
  - suunata mootorratast vasakusse sõiduritta või tee keskjoone lähedale,
  - uurida nähtavust ja pöörata erilist tähelepanu vastutulevatele sõidukitele,
  - näidata selgelt oma teadmiskohustusest kinnipidamise kavatsust,
  - panna tähele teiste liiklejate kavatsusi, millest juhendada oma tegevuses,
  - valida kiirust vastavalt sellele, kui järsk on pööre,
  - mitte takistada teisi liiklejaid ristmikul,
  - valida sobivat kohta, arvestades seda, kuhu kavatakse sõita pärast ristimiku ületamist,
  - lasta läbi jalakäijaid ja jalgrattureid, kes ületavad teed,
  - pärast pööret kiirendada, et vältida teiste takistamist;
- 3) valida alternatiivi vasakpöördele, kui nähtavus ristmikul on piiratud või liiklustingimused on muus mõttes rasked.

9.3.6.5. Sõitmine ringristmikul

Pärast koolitust peab õpilane oskama rakendada teeandmisreegleid, mis kehtivad ringristmikul, ja sõita ringliiklusega ristmikul ning sealjuures:

- 1) valida kohta, arvestades sõidusihiga pärast ringristmikku;
- 2) kasutada ära nähtavusvõimalusi orienteerumaks muus liikluses ja kohandumaks sellega;
- 3) näidata selgelt oma teadmiskohustusest kinnipidamise kavatsust;
- 4) valida kiirust vastavalt liiklusele, teeoludele ja kurviraadiusele;
- 5) panna tähele teiste liiklejate kavatsusi, millest juhendada oma tegevuses.

9.3.7. Sõit ühesuunalise liiklusega teel

9.3.7.1. Otsesõit

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) rakendada teeandmisreegleid, mis kehtivad ristmikul;
- 2) otsustada, kas liiklus on ühesuunaline;
- 3) sõita otse ühesuunalise liiklusega teel ja sealjuures:
  - valida kohta, arvestades järgneva sõidusihiga,
  - pöörata erilist tähelepanu jalakäijatele, jalgratturitele ja seisvatele sõidukitele.

9.3.7.2. Vasakpööre

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) rakendada teeandmisreegleid, mis kehtivad ristmikul;

2) pöörata vasakule ja sealjuures suunata mootorratast nii sõidutee vasaku serva lähedale kui võimalik.

9.3.8. Vöötrada ja jalgrattatee

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) rakendada neid eesõigusreegleid, mis kehtivad reguleeritud või reguleerimata vöötrajal ja jalgrattatee ülesõidul;
- 2) kohandada kiirust olukorraga nii, et välditaks ohtu või jalakäijate (jalgratturite) ehmamist;
- 3) hoida kiirust nii, et välditaks peatumist vöötrajal või jalgrattatee ülesõidul.

9.3.9. Tagasipööre

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida pööramiseks ohutut kohta, arvestades:
  - nähtavust,
  - liiklust,
  - liikluseeskirja nõudeid;
- 2) pöörata, ilma et tekitataks ohtu või takistaks teisi liiklejaid.

9.3.10. Peatumine ja parkimine

9.3.10.1. Peatumine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida peatumiseks ohutut kohta, arvestades:
  - nähtavust,
  - liiklust,
  - liikluseeskirja nõudeid;
- 2) peatuda, ilma et tekitataks ohtu või takistataks teisi liiklejaid.

9.3.10.2. Parkimine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) otsida parkimiskohta, ilma et see juhiks tähelepanu muult liikluselt kõrvale;
- 2) parkida, ilma et tekitataks ohtu või takistataks teisi liiklejaid;
- 3) võtta kasutusele abinõusid selleks, et kõrvalised isikud ei saaks mootorratast kasutada;
- 4) rakendada parkimisreegleid, millest annavad teada liiklusemärgid, lisateatetahvlid ja muud juhised.

9.3.11. Möödaskõik

9.3.11.1. Enne möödaskõiku alustamist

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) kavandada möödaskõiku sealhulgas ka nii, et väheneks selle kahjulik mõju keskkonnale;
- 2) liikuda eessõitva sõiduki suhtes nii, et säiliks parim nähtavus;
- 3) otsustada, kas on võimalik möödaskõiku sooritada ohutult, arvestades:
  - nähtavust,
  - ristmikke,
  - ilma ja teeolusid,
  - pimestusohu,
  - vastutulevaid sõidukeid,
  - kaitsitud liiklejaid,
  - eessõitvaid sõidukeid,
  - võimalust pärast möödaskõiku naasta pärisuunavööndisse,
  - tagasõitvaid sõidukeid,
  - mootorratta võimsust,
  - liikluseeskirja nõudeid;
- 4) otsustada, millal anda möödaskõiku märguannet.

9.3.11.2. Möödaskõiku ajal

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) sooritada ohutut möödaskõiku:
  - kiirendades,
  - muutmata oluliselt kiirust, kuid ette valides möödaskõidukohta;
- 2) katkestada möödaskõiku, kui tingimused muutuvad;
- 3) lõpetada möödaskõiku ohutult, ilma et oma suunavööndisse naasmine toimuks liiga järsult.

9.3.11.3. Möödasõit mitmest sõidukist

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) sooritada möödasõitu mitmest järjestikku sõitvast sõidukist;
- 2) panna tähele eessõitvate sõidukite juhtide kavatsusi ja olla valmis selleks, et keegi neist kavatseb ise hakata mööda sõitma.

9.3.11.4. Mõõdumine paremalt poolt

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) otsustada, kas on lubatud ja saab mööduda paremalt poolt, arvestades:
  - nähtavust,
  - ruumi paremal pool,
  - kaitsetuid liiklejaid,
  - liikluseeskirja nõudeid,
  - kiirust;
- 2) valida kiirust nii, et mootorratast oleks võimalik peatada, kui ette ilmuku mõni varju jäänud liikleja.

9.3.12. Maantee ja kiirtee

9.3.12.1. Maantee

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) sõita maanteele kõrvalteelt ja sealjuures:
  - uurida olukorda, et orienteeruda muus liikluses ja kohaneda sellega,
  - kohandada kiirust liikluse rütmiga maanteel,
  - anda märku maanteel liiklejatele;
- 2) sõita maanteel ja sealjuures:
  - kasutada parempoolset sõidurida otsesõiduks ja vasakpoolset sõidurida möödumiseks,
  - uurida nähtavust, arvestades liikluse kiirust,
  - kiiresti reageerida tagasõitvate sõidukite juhtide kavatsustele,
  - pöörata erilist tähelepanu neile, kes sõidavad maanteele, ja kohandada kiirust olukorraga, et muuta neile maanteele sõit kergemaks,
  - valida sobiv kiirus, ilma et sõidetaks liiga aeglaselt;
- 3) lahkudes maanteelt:
  - anda varakult suunamärku,
  - sõita aeglustusrajale,
  - vähendada kiirust õigel ajal ja sujuvalt.

9.3.12.2. Kiirtee

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) sõita kiirteele ja sealjuures:
  - näidata selgelt oma kavatsust pidada kinni teeandmiskohustusest, kui puudub kiirendusrada,
  - otsustada, millal võib sõita kiirteele, arvestades teiste sõidukite kiiruse ja kaugusega,
  - kohandada kiirust kiirteel liiklusrütmiga;
- 2) sõita kiirteel ja sealjuures:
  - uurida nähtavust, arvestades liiklusvoo kiirust,
  - kiiresti reageerida tagasõitvate sõidukite juhtide kavatsustele,
  - valida sobiv kiirus, ilma et sõidetaks liiga aeglaselt;
- 3) lahkuda kiirteelt ja sealjuures:
  - anda varakult suunamärku,
  - sõita aeglustusrajale,
  - vähendada kiirust õigel ajal.

9.3.13. Raudtee ja trammitee

9.3.13.1. Raudtee

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) uurida olukorda ülesõidukohas;
- 2) valida õiget kiirust nii, et mootorratast oleks võimalik peatada ohutus kauguses tõkkepuust, rööbastest või foori (liiklusmärgi) stoppjoonest;
- 3) rakendada reegleid, mis kehtivad ristumisel raudteega ja puudutavad:
  - peatumist,
  - parkimist,
  - möödasõitu.

9.3.13.2. Trammitee

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) uurida olukorda trammiteega ristumise kohas;

- 2) valida õiget kiirust nii, et mootorratast oleks võimalik peatada ohutus kauguses rööbastest või foori (liiklusmärgi) stoppjoonest;
- 3) lasta läbi pealeminevaid või väljuvaid reisijad, kui tramm peatub ooteplatvormita peatuses;
- 4) rakendada reegleid, mis kehtivad ristumisel trammiteega ja puudutavad:
  - trammiläbilaskmist,
  - peatumist,
  - parkimist,
  - möödaskõiki.

9.3.14. Teetööd

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) jälgida teetööde kohas kehtivaid juhiseid (märgid jms);
- 2) rakendada reegleid, mis kehtivad vastutulevate teeparandusmasinate puhul ja nendest möödumisel;
- 3) sõita oludega sobiva kiirusega, arvestades:
  - libeduse ohtu,
  - teetöölisi,
  - teeparandusmasinaid,
  - piiratud manööverdamisruumi,
  - ootamatuid ohtusid.

9.3.15. Vähekaitstud liiklejad

9.3.15.1. Jalakäijad

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) kõnnitee või teepeenra puudumisel jätta jalakäijatele piisavalt ruumi sõiduteel;
- 2) anda teed vöötrajale astuvale või sõidutee ületamist ootavale jalakäijale;
- 3) valida keskkonnasõbralikku sõiduviisi, et väheneks heitgaasi ja müra mõju lähiümbruse jalakäijatele, ning vältida jalakäija pritsimist.

9.3.15.2. Lapsed

Pärast koolitust peab õpilane oskama pöörata erilist tähelepanu lastele (nii neile, kes käivad jala, kui ka neile, kes sõidavad jalgrattaga):

- 1) näidates selgelt oma kavatsusi suunamärguande ja sõidu aeglustamisega;
- 2) andes lastele aega tee ületamiseks;
- 3) andes täiendavalt märku tulede vilgutamisega vms viisil või jäädes seisma.

9.3.15.3. Vanurid ja puuetega inimesed

Pärast koolitust peab õpilane oskama osutada erilist tähelepanu vanuritele ja puuetega jalakäijatele:

- 1) näidates selgelt oma kavatsusi suunamärguande, sõidu aeglustamisega või peatumisega;
- 2) andes neile aega tee ületamiseks;
- 3) andes teed nägemispuudega inimestele, kes annavad nõuetekohaselt märku.

9.3.16. Eriolukorrad

9.3.16.1. Seisvad sõidukid

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) kohandada kiirust olukorraga ja vajadusel seisma jääda:
  - selleks, et võimaldada ühissõidukil asulas peatusest väljuda,
  - andes teed lastele, kes ületavad teed lasterühma tunnusmärki kandva bussi lähedal,
  - tramm juures, mis on peatunud selleks, et sõitjaid peale võtta või välja lasta;
- 2) hoida ohutut külgevahet seisvatest sõidukitest möödudes;
- 3) anda signaali ohu ennetamiseks või vältimiseks.

9.3.16.2. Alarmsõiduk

Pärast koolitust peab õpilane oskama anda vajaduse korral alarmsõidukitele õigel ajal teed.

9.3.16.3. Loomad teel või tee kõrval

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) tunda ära piirkondi, kus metsloomade teeleilmumise oht on tavalisest suurem;
- 2) kohandada kiirust olukorraga ja teel või tee läheduses asuvate loomade puhul vajaduse korral seisma jääda.

9.3.16.4. Organiseeritud inimrühm

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) ära tunda organiseeritud inimrühma (nt matuserong);
- 2) sõita nii, et sellist inimrühma mitte katkestada või takistada.

9.3.16.5. Mootori või muu rike

Pärast koolitust peab õpilane oskama võtta kasutusele abinõusid, mis on vajalikud mootori- või muu rikke tekkimisel:

- 1) paigutada mootorratast tee kõrvale nii, et vältida ohtu või teiste takistamist;
- 2) hoolitseda kaassõitjate turvalisuse eest.

9.3.17. Tähelepanelikkus ja riskiteadlikkus

9.3.17.1. Tähelepanelikkus

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) olla ettenägelik ja jälgida ümbrust nii, et ta oleks võimeline vältima ohuolukordi;
- 2) kavandada sõitu nii, et järsku ilmuvaid ohtusid oleks võimalik vältida ning ootamatult ilmuvatest takistustest saaks ohutult ümber põigata;
- 3) säilitada ülevaadet liiklusest ja sõidujoonest kõrvale kaldumata kontrollida liiklust tagapool;
- 4) dubleerida keerukas liikluskeskkonnas ja rasketes nähtavustingimustes antud märguannet käega, et teised liiklejad seda paremini tajusid.

9.3.17.2. Liikluskorraldusvahendid ja reguleerija märguanded

Pärast koolitust peab õpilane oskama juhendada:

- 1) liiklusmärkidest;
- 2) foorituledest;
- 3) reguleerija märguannetest;
- 4) teemärgistest;
- 5) ohutusseadmetest ristumisel raudtee või trammiteega;
- 6) teiste juhtide märguannetest ja sõidukitähistest;
- 7) muudest liiklusnõuetest.

9.3.17.3. Riskiteadlikkus

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) ohte ennetavalt sõita ja olla valmis reageerima, arvestades:
  - teiste liiklejate vale käitumise võimalikkust,
  - ootamatuid ohte,
  - oma kogemusi ja rutiini,
  - seda, kas ise ollakse nähtav,
  - liikluseeskirja ja muid juhiseid;
- 2) valida ohutut pikivahet teiste mootorratturitega rühmas sõites;
- 3) sõita sujuvalt ja kavakindlalt, arvestades:
  - tee- ja ilmastikuolusid,
  - oma tervise seisundit.

9.3.17.4. Ohuolukorrad liikluses

Pärast koolitust peab õpilane oskama avastada, ära tunda ja ette näha ohuolukordi:

- 1) tundes ära võimaliku riski märke;
- 2) tehes otsuseid ja teades, millal on vaja olla valmis pidurdama.

9.3.17.5. Hoiakud

Pärast koolitust peab õpilane oskama näidata head liiklusolukorra hindamisvõimet ja aidata ära hoida õnnetusi:

- 1) tehes koostööd teiste liiklejatega;
- 2) järgides reegleid ja juhiseid;
- 3) aru saades, et ta ise on liikluses veel harjumatu;
- 4) näidates üles kõrgendatud tähelepanu liikluses harjumatu ja vähekaitstud ning puuetega liiklejate suhtes;
- 5) arvestades seda, et isegi kogunud liiklejad võivad käituda valesti.

9.4. Sõit erioludes

Küllaldase liiklusvilumusega õpilasega on soovitatav teha õppesõitu rasketes tee- ja ilmaoludes (porine tee, vihma- või lörtsisadu jms).

9.4.1. Udu, vihm, lumesadu jms

9.4.1.1. Käitumine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida kiirust, arvestades piiratud nähtavust;
- 2) valida ohutut pikivahet eessõitja ning külgvahet vastutulija ja teeserva suhtes;
- 3) valida õiget valgustust.

9.4.1.2. Riskiteadlikkus

Pärast koolitust peab õpilane:

- 1) teadma erilisi nõudeid, mis kaasnevad sõitmise halva nähtavuse puhul;
- 2) oskama uurida olukorda halva nähtavuse tingimustes ning olema valmis reageerima teiste liiklejate valele käitumisele;
- 3) olema ettenägelik ja olema valmis reageerima ootamatult ilmuvatele ohtudele.

9.4.2. Sõit pimedas ajal

9.4.2.1. Sõidutaktika

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) hinnata nähtavust kaug- ja lähitulede puhul:
  - märjal asfaldil,
  - kuival asfaldil,
  - lumega kaetud teel;
- 2) hinnata kaugust tugevalt ja nõrgalt helkivatest esemetest;
- 3) sõita pimedas ja sealjuures:
  - lülitada ümber tulesid vastutulevate sõidukite ja möödasõidu puhul,
  - valida õigeid tulesid peatumisel ja parkimisel.

9.4.2.2. Käitumine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida õiget kiirust, arvestades:
  - nähtavust,
  - tee laiust ja suunda,
  - pimestumisohtu;
- 2) valida sobivat paiknemist teel, arvestades:
  - vastutulevate sõidukite paiknemist,
  - takistusi, mida on raske märgata,
  - kaitsetuid liiklejaid,
  - eriti riski, et teel viibib jalakäijaid;
- 3) valida sobivat kohta peatumiseks ja parkimiseks.

9.4.2.3. Riskiteadlikkus

Pärast koolitust peab õpilane:

- 1) teadma erilisi nõudmisi, mis kaasnevad sõiduga pimedas;
- 2) hindama õigesti nähtavust ja oskama ära kasutada teiste sõidukite tuledega valgustatud ala;
- 3) oskama olla ettenägelik ja valmis reageerima ootamatutele ohtudele, näiteks metsloomadele või kaitsetutele liiklejatele, kes ei ole teinud end pimedas nähtavaks.

9.4.3. Libe tee

9.4.3.1. Käitumine

Pärast koolitust peab õpilane oskama:

- 1) valida õiget kiirust, arvestades:
  - rataste ja tee haarduvust,
  - tee laiust ja suunda,
  - mootorratta rehve,
  - liiklusolusid;
- 2) valida oma sõidujoont, arvestades:
  - teisi sõidukeid,
  - tee haarduvust,
  - jääd,
  - veega täidetud rööpaid jm.

9.4.3.2. Riskiteadlikkus

Pärast koolitust peab õpilane:

- 1) teadma erinõudeid, mis kaasnevad sõiduga libedal teel;
- 2) olema ettenägelik ja valmis reageerima ootamatutele ohtudele, näiteks libedaga juhitavuse kaotanud sõidukitele.

10. AINEREGISTER

		<i>Lk nr</i>
1.	EESMÄRK JA NÕUDED	4196
2.	VASTUVÕTU TINGIMUSED	4196
3.	ÕPETAMISE JA HINDAMISE KRITEERIUMID	4196
4.	ÕPPEKAVA STRUKTUUR JA ÕPPE KESTUS	4197
5.	ERISUSED RIIKLIKU ÕPPEKAVA RAKENDAMISEL	4199
6.	KOOLITUSKURSUSTE LÕPETAMISE KORD	4199
7.	NÕUDED KOOLITAJALE, MOOTORSÕIDUKIJUHI ÕPETAJALE JAÕPPESÕIDUKILE	4199
8.	ÕPPEAINETE ÕPPEKAVA: TEOORIAÕPE	4199
8.1.	Liiklusreeglid ja käitumine liikluses	4199
8.1.1.	Mõisted	4199
8.1.2.	Liikluskorraldus	4200
8.1.3.	Juhi märguanded	4200
8.1.4.	Sõiduki paiknemine	4201
8.1.5.	Teeandmiskohustus	4201
8.1.6.	Möödasõit ja vastusõitvad sõidukid	4201
8.1.7.	Sõidukiirus	4202
8.1.8.	Peatumine ja parkimine	4203
8.1.9.	Erilist tähelepanu nõudvad olukorrad	4204
8.1.10.	Vähekaitstud liikleja	4204
8.1.11.	Liiklus ristumisel raudtee või trammiteega	4204
8.1.12.	Valgustusseadmed	4205
8.1.13.	Mootorsõiduki pukseerimine	4205
8.1.14.	Liiklus õuealal	4205
8.1.15.	Liiklus kiirteel	4205
8.1.16.	Liiklus muutsuunaliiklusega teel	4205
8.2.	Mootorratta tundmine	4205
8.2.1.	Mootorratta ehitus, kontrollimine ja hooldus	4205
8.2.2.	Mootorratta sõidutehnilised omadused	4207
8.2.3.	Mootorratta varustus	4207
8.2.4.	Juhi varustus	4207
8.2.5.	Ökonoomne sõit	4208
8.2.6.	Sõiduki mõju keskkonnale	4208
8.3.	Liiklusohutus	4208
8.3.1.	Ohuolukorra ettenägemine	4208
8.3.2.	Ohuolukorra hindamine	4208
8.3.3.	Liiklusõnnetused ja kahjustused	4209
8.3.4.	Liiklusreeglid ja eetika nõuded	4210
8.3.5.	Ohutegurid pukseerimisel	4210
8.3.6.	Ohutegurid maastikusõidukiga sõitmisel	4210
8.4.	Liikluspsühholoogia	4210
8.4.1.	Üldmõisted ja juhi tegutsemise skeem	4210
8.4.2.	Inimese psühholoogilised omadused	4210

8.4.3.	Tegurid, mis mõjutavad liiklusohutust	4211
8.4.4.	Erilised isikuomadused	4211
8.4.5.	Juhi valmisolek liikluses osalemiseks	4211
8.4.6.	Sotsiaalsed tegurid	4212
8.4.7.	Tegutsemisvõimet vähendavad tegurid	4212
8.5.	Liiklusalased lisanõuded ja -eeskirjad	4212
9.	ÕPPEAINETE ÕPPEKAVA: SÕIDUÕPE	4213
9.1.	Mootorratta käsitsemine	4213
9.1.1.	Mootorratta ehitus, hooldus ja ohutuse kontroll	4213
9.2.	Õppesõit harjutusplatsil	4214
9.2.1.	Sõiduasend, juhtseadised ja kontrollseadmed	4215
9.2.2.	Käivitamine, liikumise alustamine ja peatumine	4215
9.2.3.	Juhtimine ja manööverdamine	4215
9.2.4.	Sõitmine kaassõitjaga	4216
9.2.5.	Sõitmine kallakul	4216
9.2.6.	Käiguvahetus	4216
9.2.7.	Pidurdamine	4216
9.2.8.	Motoorika	4216
9.3.	Sõit liikluses	4217
9.3.1.	Sõidu alustamine teeservast	4217
9.3.2.	Paiknemine teel ja sõidureas	4217
9.3.3.	Kiirus	4217
9.3.4.	Vastutulevad sõidukid	4217
9.3.5.	Sõitmine ja sõidurea vahetus	4218
9.3.6.	Ristmik	4218
9.3.7.	Sõit ühesuunalise liiklusega teel	4220
9.3.8.	Vöötrada ja jalgrattatee	4220
9.3.9.	Tagasipööre	4221
9.3.10.	Peatumine ja parkimine	4221
9.3.11.	Möödasõit	4221
9.3.12.	Maantee ja kiirtee	4222
9.3.13.	Raudtee ja trammitee	4223
9.3.14.	Teetööd	4223
9.3.15.	Vähekaitstud liiklejad	4224
9.3.16.	Eriolukorrad	4224
9.3.17.	Tähelepanelikkus ja riskiteadlikkus	4225
9.4.	Sõit erioludes	4226
9.4.1.	Udu, vihm, lumesadu jms	4226
9.4.2.	Sõit pimedal ajal	4226
9.4.3.	Libe tee	4227
10.	AINEREGISTER	4227